

Göteborgs Universitet
Institutionen för socialt arbete
Familjeterapeuterna Korsvägen AB
B-uppsats 7, 5 p
Vårterminen 2017

Familjehems biologiska barn

-hur upplever/beskriver de sin situation?

Maria Dahlbeck
Tina Surminen

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Syfte	2
3. Frågeställningar	2
4. Begreppsdefinition	2
5. Tidigare forskning	2
6. Teoretiska perspektiv	4
6.1 Mentaliseringsteorin.....	5
6.2 KASAM.....	6
6.3 Systemteori.....	8
7. Metod	9
7.1 Förförståelse.....	9
7.2 Metodval.....	9
7.3 Urval.....	10
7.4 Tillvägagångssätt.....	10
7.5 Validitet.....	11
7.6 Reliabilitet.....	11
7.7 Etiska överväganden.....	11
8. Resultat	12
8.1 Delaktighet.....	12
8.2 Tillgång till föräldrar och familjehemshandledare.....	14
8.3 Kamratrelationer, skolgång, fritidsaktiviteter.....	16
9. Analys	18
9.1 Delaktighet.....	18
9.2 Tillgång till föräldrar och familjehemshandledare.....	19
9.3 Kamratrelationer, skolgång, fritidsaktiviteter.....	20

10 Diskussion.....	21
---------------------------	-----------

11. Litteraturförteckning.....	23
---------------------------------------	-----------

Bilaga 1 Brev

Bilaga 2 Intervjuguide

1. Inledning

Vi har båda lång erfarenhet av familjehemsvård inom den kommunala verksamheten. Sedan några år tillbaka arbetar vi som familjehemshandledare på Aleris Nåjden med kraftigt förstärkt familjehemsvård inom den privata sektorn. Inom Aleris Nåjdens familjehemsvård kallas de som handleder familjehemmen för familjehemshandledare. Vi som handledare besöker våra familjehem en gång per vecka. Handledarrollen, förutom att handleda familjehemmen, består av en samordnande funktion gällande socialtjänst, skola, sjukvård och biologiskt nätverk. Aleris Nåjden är verksamma och har familjehem samt familjehemshandledare över stora delar av Sverige, från Skåne i söder till Jämtland i norr. Vi arbetar med kraftigt förstärkt familjehemsvård och vi har som krav på familjehem att minst en av familjehemsföräldrarna avstår från förvärvsarbete utanför hemmet på heltid för att finnas i hemmet och därmed vara mer tillgänglig för de placerade barnen/ungdomarna. Familjehemshandledarna arbetar i tre olika regioner där vi tillhör region mitt. Nåjden arbetar utifrån ett jagstrukturerande förhållningssätt som har sin grund i Lacans psykoanalytiska teori. Förenklat kan man beskriva det jagstrukturerande förhållningssättet att det handlar om att börja där klienten befinner sig, att inte polarisera och därigenom undvika konflikter. Familjehemsföräldrarna ska försöka inkludera de placerade barnen i familjen och mer försöka få till en relation där det blir ett ”vi”. För att underlätta inkluderingen ska familjehemsföräldrarna så mycket som möjligt hänvisa stora beslut som eventuellt kan gå emot de placerade till oss familjehemshandledare eller till socialtjänsten som är beslutsfattande. Tanken med detta är att familjehemmen med hjälp av handledning ska få till en anknytning och relation som i förlängningen blir bärande vid eventuella konflikter och svårigheter.

I vårt arbete har vi båda uppmärksammat ett område som vi vill belysa mer utifrån att det saknas aktuell forskning i ämnet. Den forskning som finns inom familjehemsvården är mest inriktad på att beskriva de placerade barnens situation. Det finns även en hel del forskning kring familjehemsföräldrarna samt de biologiska föräldrarna. Vi tänker att de biologiska barnen i familjehemmen sällan synliggörs och deras röster blir sällan hörda. Vi har valt att i vår uppsats lyfta fram deras perspektiv och berättelser. I hela arbetet, från intervjuer, resultat, och analys och diskussion har vi valt att fokusera på tre teman, delaktighet, tillgång till föräldrar och familjehemshandledare samt kamratrelationer, skolgång och fritidsaktiviteter.

2.Syfte

Vi är intresserade av att veta hur de biologiska barnen beskriver sin delaktighet i familjehemsvården, från beslutet att bli familjehem till att verka som familjehem samt i vår handledning av familjerna. Vi vill veta hur de anser sig vara informerade och delaktiga, både från föräldrarna och familjehemshandledaren. Vi är intresserade av att veta mer om hur de biologiska barnen uppmärksammas, informeras och involveras i handledningsprocessen. Vi ser det också som angeläget att ta reda på mer kring hur de biologiska barnen själva beskriver sin situation i och utanför hemmet.

3.Frågeställningar

De frågeställningar vi formulerat är:

Hur upplever de biologiska barnen sin delaktighet i familjehemsvården och handledningen?

Hur upplever de biologiska barnen sin tillgång till föräldrarna samt familjehemshandledaren?

Hur beskriver de biologiska barnen sin situation, avseende kamratrelationer, skolgång och fritidsaktiviteter?

4.Begreppsdefinition

Vi har valt att använda oss av olika begrepp för samma sak. Vi använder ordet barn genomgående i resultatet även om vi är medvetna om att en av de intervjuade är äldre än 18 år. Vi använder oss de intervjuade, respondenter, de biologiska barnen samt de tillfrågade när vi hänvisar till de fyra barnen som ingår i studien.

5.Tidigare forskning

Det råder brist på forskning kring hur biologiska barn upplever sin situation. Den begränsade forskning som finns sedan tidigare inom området är oftast en sekundär information. Det innebär att situationen för de biologiska barnen inom familjehemsvården beskrivs ur de vuxnas perspektiv. Nordenfors har i sin doktorsavhandling, "Ett reflexivt syskonskap"(2006), däremot tittat på de biologiska barnens syn på sin delaktighet i processer och deras upplevelser av sin barndom i familjehemmen. Utifrån hennes material framträder det att barnen sätter sig in i både fostersyskonens och sina föräldrars situation. De funderar kring sina känslor och på vilket sätt deras agerande kan påverka familjedynamiken.

Ofta lämnas de ensamma med ett ansvar för både sitt eget och fostersyskonens välbefinnande, både i hemmet men också i skolan och bland vänner (Nordenfors, s.198).

I Nordenfors (2006) studie framkommer att det är de vuxna i familjen som har mandat att ta beslut om att de ska bli familjehem. Några av respondenterna uppger att de haft möjlighet att påverka men de är en minoritet. Nordenfors beskriver det som att de vuxnas makt är total och att barnens förhandlingsutrymme är mycket litet. Hon resonerar vidare att barn sällan involveras i förhandlingar om familjen ska utökas med fler medlemmar eller inte. I de fall där barnen ändå ges mer möjlighet till att påverka upplevs barndomen mer positiv. Nordenfors resonemang kring barns möjlighet till att påverka att bli familjehem eller inte mynnar ut i ett spänningsfält mellan två olika synsätt. Det ena är att barnet inte bör belastas med ett alltför stort ansvar och av hänsyn till det inte involveras i beslutet. Det andra synsättet betonar barnets kompetens och individualitet vilket ger mandat till att vara delaktig i beslutet.

Man kan se en tydlig skillnad mellan de yngre och de äldre barnen i Nordenfors (2006) studie. De äldre har en högre grad av reflektion av sina upplevelser. De kan på ett djupare plan beskriva att de förstår när de blickar tillbaka på sin uppväxt att de fick ta ett för stort ansvar och att vardagen ibland var kaotisk. De yngre barnen upplever sig vara mer positiva till att växa upp med fostersyskon när de beskriver sin vardag. Med växande ålder och vid förvärvande av nya erfarenheter ökar reflexiviteten. Detta ökar också den egna förhandlingsgraden inom familjen.

Ingrid Höjer och Monica Nordenfors publicerade 2006 boken "Att leva med fostersyskon" som bygger på resultat från studien, "Att dela sina föräldrar med fostersyskon". Den

information som då framkommer är att de vuxna ofta har en mer positiv bild av de biologiska barnens livssituation än de själva har. (Höjer & Nordenfors, s.141 ff). Föräldrarna för fram att de biologiska barnen bland annat har tillägnat sig en förståelse för andra människors situation, att de blivit mer toleranta och ett de övat upp sin empatiska förmåga. De biologiska barnen har även enligt föräldrarna lärt sig att dela med sig till andra i högre grad än tidigare och genom att vara familjehem har det blivit ett sätt att lära sig vara solidarisk och ansvarstagande. Höjer och Nordenfors ställde även frågan till de biologiska barnen vilken kontakt som är önskvärd med socialtjänsten. De flesta barnen är nöjda med den kontakt som de har, det framgår dock inte i studien hur ofta de träffar socialtjänsten. Nöjdhetsgraden hos de biologiska barnen kring kontakt med socialtjänst minskar dock med ökad ålder. Vidare vill 10 procent ha mer och bättre information av socialtjänsten inför att föräldrarna väljer att bli familjehem. De vill både ha information om hur det är att vara familjehem samt mer information om de som ska placeras i familjehem. Studien tyder på att de biologiska barnen är engagerade och intresserade av de barn som ska komma att bo hos dem och de efterfrågar mer handledning av familjehemssekreteraren för att kunna känna delaktighet. Frågor ställdes till de biologiska barnen om tillgängligheten till föräldrarna. Höjer hänvisar till tidigare forskningsresultat (Part, 1993; Pugh, 1993; Twigg, 1994; Höjer, 2001) som visar att den största förändringen för en familj när man blir familjehem är att föräldrarnas tid för de biologiska barnen minskar på grund av att deras tid upptas av de placerade barnen. I Höjers studie framkommer att 19 % av de tillfrågade barnen upplever att de fått mindre tid och uppmärksamhet från föräldrarna. Det finns en variation på reaktionerna på minskad tid/uppmärksamhet från föräldrarna. Några har svarat att de kunde känna avund gentemot fostersyskonen och andra uttryckte en förståelse och acceptans för att fostersyskonen hade behov av mer tid av föräldrarna.

Att leva med fostersyskon (Höjer och Nordenfors, 2006) lyfter fram hur de biologiska barnen upplever de förändringar som sker i en familj när föräldrarna bestämmer sig för att bli familjehem. Respondenterna diskuterar vikten av att prata om den förändring som sker i ett familjesystem när man blir familjehem, både i utredningsförfarandet men också löpande i handledningen. De biologiska barnen beskrivs i studien gå från att vara första prioritet för föräldrarna till att bedömas besitta en kapacitet att klara sig själva i mångt och mycket. De fördelar med att familjen är familjehem beskriver de biologiska barnen som att de utvecklar stor social kompetens och förståelse för att andra människor har det svårt. De flesta som vill

bli familjehem är engagerade och välfungerande föräldrar men när ett placerat barn kommer verkar det som att de i vissa fall inte de egna barnens behov på samma sätt. De tillskriver dem stor kapacitet till att klara sig själva.

6. Teoretiska perspektiv

Vi har valt att beskriva tre teorier, mentaliseringsteorin, KASAM samt systemteorin. Vi är välbekanta med de teorierna utifrån vårt dagliga arbete och de kändes som naturliga utgångspunkter när vi påbörjade bearbetningen av vårt resultat och analysdelen.

6.1 Mentaliseringsteorin

Forskarna och psykoterapeuterna Jon G Allen, Anthony W Bateman och Peter Fonagy är de mest ledande bakom utvecklingen av mentaliseringsteorin och begreppet mentalisering. Mentaliseringsteorin är en psykologisk teori och vidareutveckling av bland annat anknytningsteorin. Den utgår ifrån antagandet att barn via sin anknytningsrelation utvecklar upplevelsen av sig själv och förmågan att tänka om egna och andras inre mentala tillstånd. En definition av mentalisering är att ha en förmåga att se sig själv utifrån och andra människor inifrån. Det krävs alltså att du kan ställa dig utanför dig själv för att till fullo kunna förstå en annan människa inifrån. När man mentaliserar kring en annan person använder man sig av sina egna erfarenheter och referensramar som är igenkännande för dig vilket möjliggör att kunna tänka sig hur det känns för den du mentaliserar kring. Det krävs att du ställer dig utanför dig själv samtidigt som du inte får förlora kontakten med ditt inre. (Wallroth, 2010, s.12ff).

Peter Fonagy, engelsk psykoanalytiker definierar mentalisering som holding mind in mind, med det vill han säga att man ska vara medveten om medvetandet eller kanske att ha tankarna och känslorna i åtanke. Mentaliseringsteorin utgår delvis från den kognitiva psykologins begrepp theory of mind som innebär att människan har en kognitiv förmåga att förstå att andra människor har ett medvetande. Mentaliseringsförmåga har en bredare definition och handlar både om det egna självet och om andra. Den innefattar också alla slags mentala tillstånd, som känslor, tankar och önskningar. (www.mentalisering.se)

Inom mentaliseringsforskningen har man funnit att förmågan att förstå sig själv och andra utifrån inre, mentala tillstånd påverkas av de sociala erfarenheter som barnet gör under det

första levnadsåret. Man har kunnat konstatera att det är i de första anknytningsrelationerna som barnets förmåga att mentalisera grundläggs och utvecklas. En förutsättning för att en sådan utveckling ska komma till stånd hos barnet är att anknytningsrelationerna är trygga. Mentaliseringsteorin utgår från antagandet att barnet föds med en förväntan om att bli sett och förstått. Det är föräldern som, med sin mentaliserande förståelse, speglar barnet i olika känslotillstånd och därmed skapar inre psykologiska strukturer hos barnet. Den egna självupplevelsen får barnet genom föräldrarnas mentaliserande blick. När föräldern speglar barnet i olika känslotillstånd och visar med sitt ansiktsuttryck och röstläge barnet vad det känner hjälper det barnet att reglera sina känslor. Det sker genom att föräldern markerar det känslomässiga uttrycket oftast med kontrasterande eller överdrivet uttryck. Föräldern signalerar till barnet att det inte är föräldrarnas egen känsla det handlar om. Barnet lär sig då, steg för steg, att koppla samman sina inre kroppsliga känslotillstånd med känslorepresentationerna som det möter i föräldrarnas ansikte. Känslorna blir på så vis begripliga för barnet och upplevelsen av det egna självet blir enhetlig. Efter hand lär sig barnet känsloregulering på egen hand, det lär sig att urskilja olika känslotillstånd, identifiera dem, reglera dem uppåt eller nedåt och att kunna uttrycka dem på ett socialt ändamålsenligt sätt. Det i sin tur förutsätter agentskap, dvs barnet upplever sig själv som ett handlande subjekt med förmåga att kunna förstå sig själv och påverka sin värld. (www.mentalisering.se)

Barn som inte får sina känslotillstånd speglade i anknytningsrelationen får inte full tillgång till sitt inre liv. Man menar att i stället för en rik känslomässig inre värld kommer den bristande mentaliseringsförmågan att resultera i smärtsamma upplevelser av inre tomhet, av mer eller mindre uttalad identitetslöshet, i kombination med en oförmåga att leva sig in i och förstå andras mentala tillstånd. Den psykiska världen, egna och andras känslor, vilja och önsknings, förblir helt eller delvis slutet och otillgänglig, vilket kan skapa en upplevelse av att vara utestängd från det verkliga livet, av att leva "som om", avskuren från kontakt med livets djupare källflöden. (Wennerberg, 2008), (www.mbtsverige.se).

6.2 Kasam

Begreppet Kasam myntades 1970 av Aaron Antonovsky, professor i medicinsk sociologi. Antonovsky (2005) analyserade resultatet av en undersökning gällande hur kvinnor hade anpassat sig till klimakteriet. Med i undersökningsgruppen fanns judiska kvinnor som överlevt vistelser i tyska koncentrationsläger under 2:a världskriget. Han fann att 1/3 av dessa

kvinnor hade bibehållit en god psykisk hälsa. Antonovsky blev intresserad av vad det kunde vara hos dessa kvinnor som gjort att de kunnat hantera upplevelser av skräck, stark oro och oerhört svåra förhållanden och bibehålla god allmän hälsa. Det ledde till att han började forma den, som senare kom att kallas, salutogenetiska modellen. Den fokuserar på hälsans ursprung till skillnad mot den då rådande patologiska modellen. Det vill säga man undersökte vad som kunde förklara att människor blev sjuka, sökte efter riskfaktorer som kunde vara avgörande förklaringar varför människor förvärvade sjukdomar.

Antonovsky började istället försöka formulera vilka friskfaktorer som kunde avgöra att en människa inte blev sjuk trots att den utsätts för olika stressorer i livet. Antonovsky menade att alla människor utsätts under en livstid för flera upplevelser av skräck, oro, rädsla och annat som är stressande och som gör att människan hamnar i spänningstillstånd som man behöver kunna hantera. Hur väl man hanterat dessa spänningstillstånd beror också på om man lyckas förbli frisk eller sjuk. Antonovsky fann att tre olika komponenter verkade ha stor betydelse för hur människor klarade av stora påfrestningar utan att bli sjuka. Han sammanfattade de i KASAM, känsla av sammanhang. De tre komponenterna som ingår i Kasam är begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.

Begriplighet "...syftar på i vilken utsträckning man upplever inre och yttre stimuli som förnuftsmässigt gripbara, som information som är ordnad, sammanhängande, strukturerad och tydlig snarare än som brus - dvs kaotisk, oordnad, slumpmässig, oväntad, oförklarlig." (Antonovsky 2005, s 44). En människa med hög känsla av begriplighet förväntar sig att stimuli man möter i olika situationer är förutsägbara, kan ordnas och förklaras. Oavsett om de är positiva eller negativa så är de begripliga.

Hanterbarhet är "den grad till vilken man upplever att det står resurser till ens förfogande, med hjälp av vilka man kan möta de krav som ställs av de stimuli som man bombarderas av." (2005, s 45). Med det menas att man har resurser, antingen själv eller i sin omgivning som man litar på. Att ha en hög känsla av hanterbarhet innebär att en människa inte känner sig som ett offer och utsatt för orättvisa utan kan reda upp sin situation, med eller utan hjälp utifrån.

Meningsfullhet är "...vikten av att vara delaktig, som medverkande i de processer som skapar

såväl ens öde som ens dagliga erfarenheter” (2005, s 45.) Meningsfullhet är den mest kognitiva av de tre komponenterna. Antonovsky (2005) menar att människor med hög känsla av meningsfullhet har en förmåga att se livets utmaningar och krav som värda att investera energi och engagemang i för att bemöta. Man kan se den som begreppet Kasams motivationsfaktor (2005 s 45).

Antonovsky (2005) beskriver att en oförutsägbar värld skapar låg begriplighet och därmed också låg hanterbarhet eftersom de är beroende av varandra. Han menar vidare att en människas livserfarenheter skapar en stark eller svag Kasam. Förutsägbarhet skapar en hög begriplighet och att inte utsättas för alltför hög belastning skapar en högre grad av hanterbarhet. Att få vara delaktig och medbestämmande skapar en hög meningsfullhet. Antonovsky (2005) har funnit att föräldrar med en hög Kasam ofta formar barnets livserfarenheter på ett sätt som även ger barnet hög Kasam. Det är viktigt att föräldrar gör tillvaron för barn sammanhängande, det vill säga begriplig, hanterlig och meningsfull. Det skapar en hög känsla av sammanhang, Kasam.

6.3 Systemteori

Systemteorin kan ses som ett samlingsbegrepp av flera teorier såsom kontrollteori, cybernetik och generell systemteori (Egeland, 2007). Systemteorin har sitt ursprung hämtad från kunskaper om forskning inom bland annat områden som astronomi, biologins ekologiska system och cybernetiken. Inom systemteorin talar man om första- och andra ordningens cybernetik. Den första ordningens cybernetik kan beskrivas med att man står utanför och tittar på individen och sedan beskriver det man ser. I den andra ordningens cybernetik ligger det i betraktaren vad den upplever och att det finns lika många verkligheter som människor (Lundsbye, 2007, sid. 71). Det går även att beskriva som att i den första ordningens cybernetik byter man bara positioner utan att det sker en förändring i relationen medan det enligt den andra ordningens cybernetik sker en kvalitativ förändring av systemet (Lundsbye sid 91.)

På 1940-talet lade Ludvig von Bertalanffy, som från början var biolog, grunden för det som vi kallar generell systemteori. Från början benämnde han den generella systemteorin för “ a new philosophy of nature”. Den generella systemteorin tar fokus på att alla delarna i ett system, vad den än är för ett system, påverkas och påverkas av varandra och likaså strukturen

som finns runt systemet. System uppstår genom möten mellan människor och genom medlemmarna i en familj. När exempelvis en familj ställs inför nya omständigheter kräver det en omställning av systemet. System är en självreglerande mekanism som hela tiden strävar efter att finna en viss balans och jämvikt. Inom systemteorin talar man om att det finns ett bekvämlighetsläge där de flesta som ingår i systemet trivs. Det kan jämföras med en termostat och där man strävar efter att ha en temperatur mellan 16-20 grader. Går man utanför uppstår en obalans i systemet och det strävar åter efter att hitta en lagom nivå. Det är viktigt att inte likställa balansen eller jämvikten med att sträva efter harmoni utan det handlar om att möta reaktioner från systemet så att systemet kan utvecklas och möta kraven som ställs. Ett funktionellt system har förmågan att ställa om sig efter nya erfarenheter eller situationer, omställningen sker lättare ju mer gemenskap och öppen kommunikation som råder i systemet. Inom systemteorin utgår man från att problemen inte finns inom individerna i lika hög grad som mellan dem, vilket gör att relationerna är viktigare än de enskilda egenskaperna (Lundsbye 71 ff). En familj är i sig ett övergripande system och inom ramen för den finns subsystem som utgörs av individerna. I en funktionell familj finns klara och tydliga gränsdragningar markerade men med en öppenhet som tillåter engagemang och kommunikation. Minuchin definierar de gränser som finns som *“de regler som definierar vem som är en del av systemet och hur”*.(Lundsbye sid 87.)

7. Metod

Metodavsnittet inleds med ett avsnitt kring förförståelse, med efterföljande avsnitt om metodval, urval, tillvägagångssätt, validitet och reliabilitet. Metodavsnittet avslutas med etiska överväganden.

7.1 Förförståelse

Under en forskningsprocess påverkas studien av forskarens förförståelse. Med förförståelse menas den kunskap som forskaren besitter innan studien påbörjas (Holme & Solvang, 1991, Krohn, 1991 s.102 ff.) Vår förförståelse var att de biologiska barnens situation inte alltid synliggörs, varken inför föräldrarnas beslut att bli familjehem eller under pågående familjehemsplacering.

7.2 Metodval

Vi har valt att göra en kvalitativ studie med öppna intervjuer. Den kvalitativa metoden

beskriver individen i sin naturliga miljö och ur ett helhetsperspektiv. Det forskaren är intresserad av är att genom intervjupersonens ord få beskrivet dennes subjektiva upplevelser av sin situation. Den kvalitativa metoden ger möjligheter att göra vissa avgränsningar, detta genom att fokusera på teman (Larsson, 2005, sid.92). Vidare är det en stor fördel med den kvalitativa intervjun då den erbjuder en öppenhet under intervjutillfället. (Kvale, 1997). Det perspektiv som vi valt att ha som utgångspunkt för vår uppsats är det hermeneutiska synsättet. Med det menas att undersökarens förförståelse har betydelse för tolkningen av berättelserna och svaren.

7.3 Urval

De fyra personer som vi intervjuat valdes ut med hjälp av kollegor ute i landet. Vi gjorde ett medvetet val att intervju biologiska barn i familjehem som vi själva inte haft någon kontakt med tidigare. De intervjuade barnen representerar alla tre regioner där Aleris Nåjden verkar. Vi valde att göra ett åldersmässigt urval mellan 10-20 år i syfte att bredda perspektiven i berättelserna.

7.4 Tillvägagångssätt

Efter att vi fått förslag på barn och ungdomar skickades ett brev (bilaga 1) till familjehemsföräldrarna. I brevet beskrivs syftet med uppsatsen samt de intervjuades roll och möjligheter att avbryta intervjun eller avböja att svara på frågor om de så önskade. I brevet framgår även hur lång tid intervjuerna beräknades att ta samt att de skulle komma att spelas in på ljudfil. Kvale (1997) beskriver detta som att man inhämtar ett informativt samtycke från respondenten. Familjehemsföräldrarna fick därefter instruktioner att gå igenom brevet med deras biologiska barn. I samband med intervjutillfället inleddes samtalet med att vi gick igenom innehållet i brevet samt att information gavs om att de intervjuade kommer att få möjlighet att ta del av uppsatsen när den är färdigställd. Intervjuerna gjordes i barnets hemmiljö i avskildhet och inte som vi skrivit i brevet i lämplig lokal utanför hemmet. Det visade sig vara praktiskt svårt att hitta lämpliga lokaler och för att underlätta processen bestämde vi oss för att ändå vara i hemmet. Intervjun spelades in och har därefter transkriberats ordagrant. Vi har valt att ta ut citat från intervjuerna som speglar respondenternas subjektiva upplevelser av att vara biologiskt barn i familjehem. Den intervjuguide som vi utgått från under intervjuerna hade som syfte att täcka de områden som vi var intresserade att fördjupa oss i. Holme & Solvang (1991, sid 100 ff) tar upp att den

kvalitativa forskningen har som syfte att sätta sig in i den intervjuades situation och försöka se världen från dennes perspektiv, det vill säga att forskaren försöker beskriva det man studerar från ett inifrån perspektiv. Forskaren behöver sedan växla mellan det inre perspektivet och ett yttre perspektiv och förklara det den förstår. Målet är att kunna återge en så autentisk beskrivning av handlingsmönster, strukturer och social ordning hos deltagarna av forskningen som möjligt, vilket även var vårt syfte att uppnå.

7.5 Validitet

Validitet betyder giltighet och är ett vetenskapligt mått på om forskaren undersöker det denne tror sig undersöka. Inom den kvalitativa forskningsmetoden har inte validitet samma innebörd som inom den kvantitativa metoden. En god validitet inom den kvalitativa forskningsmetoden handlar om att förstå och tolka eller beskriva uppfattningar. Validitet kopplas till om forskaren har lyckats samla tillräckligt med underlag för att kunna använda sig av det i analysen (Patel & Davidsson, 2003 sid 102 ff). Vi har valt fyra deltagare att intervjua till vår studie. Det material som intervjuerna frambringade bedömer vi har varit tillräckligt underlag för analysdelen.

7.6 Reliabilitet

Reliabilitet är graden av tillförlitlighet i en undersökning, det vill säga om undersökningar oberoende av varandra ger samma resultat (Marlow, 2001 s 185). Reliabiliteten precis som validiteten tolkas annorlunda i den kvalitativa metoden i förhållande till den kvantitativa metoden, det är sällan forskare använder sig av reliabiliteten inom den kvalitativa metoden. Forskaren bör i den kvalitativa metoden se reliabilitet utifrån det unika undersökningstillfället och att tolkningen lyckats fånga det unika i sammanhanget (Patel & Davidsson 2003 s. 103). Den kvalitativa metoden strävar inte efter att pröva sanningshalten utifrån bevis eller motbevis. Det finns ett antal kriterier som är centrala inom den kvalitativa metoden och som är relevant för dels forskaren dels för den deltagande aktören. För forskaren handlar det om vilket bruksvärde resultaten har, bland annat om den informationen man samlat in kan ligga till grund för en ny medvetenhet eller ny kunskap (Holme & Solvang, sid 106 ff). Det troliga är att om vår undersökning skulle göras om av andra forskare är sannolikheten inte så stor att reliabiliteten blir hög då möten med människor är

ögonblicksmöten och formas just här och nu. Studien kan trots det ha både hög kvalitet och ett högt kunskapsvärde.

7.7 Etiska överväganden

Det finns många etiska regler att förhålla sig till när det gäller forskning där de fyra viktigaste är informationskrav, samtycke, anonymitet och nyttjandekrav. Med informationskrav menas att forskaren informerar den som ska intervjuas om studiens syfte och samtycke innebär att den intervjuade har lämnat samtycke till att studien genomförs. Anonymitet innebär att man inte kan utrona respondentens identitet. Med nyttjandekrav menas att man informerar respondenten vilka som kommer att ha tillgång till studien (Vetenskapsrådet, 2002). Inom forskningen används även begreppet konfidentialitet vilket innebär att privat data som kan identifiera informanterna inte kommer att redovisas (Kvale, 1997) Vi anser oss ha följt de fyra viktigaste etiska reglerna. Vi har informerat både de intervjuade och deras föräldrar via brev och muntligt om studiens syfte. De har då gett sitt samtycke till att studien genomförs. Under arbetsprocessen kom vi fram till att inte redovisa ålder och kön då vi bedömde att kravet på anonymitet blev bristande. Vi har aidentifierat informanterna genom att vi benämner samtliga som hen när vi redovisar vårt resultat samt i analysen. De citat vi valt har vi inte namngett alls. Nyttjandekravet är också uppfyllt genom att vi berättat om att studien kommer att vara en allmän handling som kommer att vara tillgänglig via internet.

8. Resultat

Resultatet redovisas utifrån de tre teman vi hade som utgångspunkt, delaktighet inför placering, tillgång till föräldrarna och familjehemshandledaren samt beskrivning av kamratrelationer, skolgång samt fritidsaktiviteter. Under de två första temana har vi även ställt en fråga om de biologiska barnens kontakt med handledaren. Resultat redovisas med sammanfattningar av de svar som framkommit varvat med illustrerande citat.

8.1 Delaktighet

Vi var nyfikna på att försöka skapa oss en bild hur de biologiska barnen upplever sin delaktighet i familjehemsvården. De frågor som vi ställde till de biologiska barnen handlar dels om ifall någon pratade med dem innan de blev familjehem, vilken information de fick om barnet som skulle flytta till dem och hur de upplever sin delaktighet inför en placering. En av frågorna handlar även om hur de skulle vilja bli involverade i kontakten med handledaren.

Flera respondenter berättar att det var föräldrarna som informerade dem om att de planerade att bli familjehem. Ingen familjehemshandledare eller någon från socialtjänsten har pratat med dem om det. *“Ja, det var både mamma och pappa som pratade innan...de pratade liksom bara om, om det här ska ske så kommer det bli de här förändringarna. Eh det kommer att bli både positiva och negativa konsekvenser.”*

En av respondenterna beskriver att hens föräldrar pratade med hen innan de blev familjehem men hen har inget minne av att någon från socialtjänsten träffade hen utifrån att de skulle bli familjehem. Övervägande av de intervjuade svarar att de inte vill bli för involverade och att de är relativt nöjda med att föräldrarna har berättat för dem att de ska bli familjehem.

Följande citat från en av de intervjuade visar dock en delaktighet i processen inför att bli familjehem. *“och då var det ju så att mamma kom och vi tänkte lite på det. Sen var det så, alltid när det är såna stora beslut så sitter vi hela familjen alltid, efter middagen och så pratar vi om det hur vi känner och vad som kan vara bra med det och vad som kan vara dåligt. Allt möjligt liksom så och så kom vi till ett beslut, alla var överens om att vi kan, vi skulle prova att göra detta”*. En av de intervjuade är tydlig med att denne inte vill bli för mycket involverad varken i beslut kring familjehemsvården eller med familjehemshandledaren. Den intervjuade hänvisar bl.a. annat till sin ålder samt att det är föräldrarna som har huvudansvaret för att vara familjehem. *“Det beror lite på hur, jag vill ju inte bli för involverad för att alltså, jag tror inte att det är mitt kriterie att vara så involverad, att veta så mycket. Jag är fortfarande bara 14 och jag vill inte ha mycket ansvar på mig.”*

Ingen av de intervjuade säger att de varit delaktiga i själva utredningsprocessen när familjen bestämt sig för att bli familjehem. Ingen har då haft individuella samtal med familjehemshandledaren eller någon person från socialtjänsten.

Merparten av de biologiska barnen har fått grundläggande information om barnet som ska flytta till dem och uttrycker inte att de efterfrågat information på eget initiativ utan att de har fått den av föräldrarna ändå och är nöjda med det. Flera av de intervjuade är mer tydliga med att det vore bra med mer information än den de fått om barnen som ska bo hos dem för att kunna bemöta dem på rätt sätt utifrån deras bakgrund och upplevelser och att det känns rätt att få lite information om den som ska komma att bo hos dem. De säger att de hade behövt ha mer information eller ett samtal med någon annan än föräldrarna inför placeringen, antingen

av socialtjänsten eller av familjehemshandledaren. En av dem säger att det kan vara bra att sitta ned några gånger innan inflytt och prata om hur det känns för det biologiska barnet och att familjehemshandledaren kommer in ännu mer än vad den har gjort i deras fall. *“Kanske berätta lite mer hur barnet eller ungdomen kan vara, alltså bete sig eftersom den har ju haft en svår uppväxt och så, så att man kan reagera annorlunda och kanske säga saker de inte menar och liksom beskriva mera personligheten, alltså hur man ska hantera kanske vissa saker som hur den agerar och sånt.”* En av respondenterna resonerar att det gick bra trots att de inte fick så mycket information innan men att det kunde lika gärna ha gått annorlunda.

En av respondenterna pratar om den första tiden för den placerade i familjehemmet. Hen säger att oftast kanske man är väldigt försiktig med den nya familjemedlemmen och tar mer hänsyn så denne inte ska känna ett utanförskap. Hen fortsätter sitt resonemang med att det hänsynstagandet snarare kan ha motsatt effekt och att den placerade istället kan känna sig som en gäst eller främling om kraven ser annorlunda ut för denne. Hen säger att för att undvika att det händer så kan man från början se till att man har samma krav på alla barnen i familjen.

8.2 Tillgång till föräldrar och familjehemshandledare

Vi var nyfikna på och ville veta vad de biologiska barnen har för uppfattning om hur deras kontakt med föräldrarna är. Vi frågade om det finns utrymme för och tillfällen till egen tid med deras föräldrar. Vi undrade också om de brukar prata med familjehemshandledaren. Vi ville veta om de biologiska barnen vänder sig till föräldrarna eller familjehemshandledaren om de upplever problem med de placerade barnen, till exempel om de inte kommer överens med eller om de tycker att de placerade barnen påverkar familjen negativt.

Samtliga av de vi intervjuat sade att de tycker sig ha bra relation med sina föräldrar. De sade att om de behöver egen tid med någon av föräldrarna så kan de få det. I något fall kunde det handla om att en förälder skjutsade till aktiviteter och då kunde de prata ensamma och ostörda i bilen. Någon svarade också att på grund av att mamman numera är hemma och familjehemsmamma på heltid istället för att arbeta utanför hemmet så är det lättare att hitta tid att prata och umgås med henne.

Flera av de intervjuade uppgav att det märkts att föräldrarna har mindre tid för dem då det

placerade barnet tar mycket tid och behöver mycket hjälp av föräldrarna. *“Vi var ju fyra stycken i familjen, mamma och pappa och sen jag och min syster. Och så kommer det in en till, då kan det ju bli liksom att, alltså vad ska man säga, att uppmärksamheten och all hjälp och sånt delas upp lite mer. För det e ju fler att ta hand om. Så att det kanske blir att, det kan ju ha blivit att man hade kommit närmre föräldrarna och så. Om man inte hade vart familjehem... eller så skulle det se likadant ut... En intervjuad har tankar kring att vara den äldste i en syskonskara. “Jag har inte fått stå tillbaka själv men just det att jag har två småsyskon, att jag är äldst det påverkar ju utan att man själv tänker på det. Det blir automatiskt att man tänker att de behöver mer hjälp men det är ingenting som jag har känt, att shit nu kan inte jag....”* Hen ser den placerade som en av de två småsyskonen. En annan respondent beskriver att det faktiskt har blivit mindre tid med föräldrarna för hen och det kan bero på att det kräver mer energi av föräldrarna att vara familjehem. *“Nu så är det väldigt mycket. Det tar så mycket tid, alla är mycket tröttare för hen tar så mycket energi från alla och då, relationen har inte blivit bättre eller sämre. Ja, jag får väldigt mycket tid med dem (föräldrarna)... man tittar på film, bara mysa liksom, spelar brädspel. Vi har väldigt nära relation.”*

När vi frågade om huruvida de biologiska barnen brukade prata med familjehemshandledaren eller inte så svarade samtliga att de inte brukade prata ensamma med denne. Vid de tillfällen de pratade var det alltid tillsammans med föräldrarna. *“Jag har ju träffat handledaren väldigt många gånger, sen så har vi inte pratat så individuellt...nej, inte nej.”*

Flera av de intervjuade uttrycker att de är väl bekanta med familjehemshandledaren och känner denne. Om de skulle vilja så kan de be om ett individuellt samtal men det har inte behövts. Däremot händer det att de sitter med vid familjehemshandledarens samtal med föräldrarna.

När vi frågar om vart de vänder sig om de får bekymmer så tolkar de frågan olika. Några svarar att de vänder sig till sina vänner med bekymmer i allmänhet. Samtliga respondenter säger att om det gäller bekymmer med den/de placerade barnen så pratar de med sina föräldrar om det. De beskriver också situationer där bekymren för dem blivit så stora att de önskat att barnet/barnen skulle flytta från familjen. *“Ja, alltså det har jag sagt när det väl har varit som värst... då har de mest pratat och att vi ska liksom se om vi kan lösa det...men de ger inte upp i första hand...de försöker ju mer få oss att förstå.”* . Ytterligare ett barn säger

“alltså det blev jättestora bråk som jag aldrig varit med om förut då det kunde gå sönder saker och så. Så då kunde jag bli orolig och kanske säga att, jag vill inte ha henne här, att det är för oroligt och så.” En annan respondent uttrycker sig mer som att det är ändå föräldrarna som bestämmer även om de kan förstå de biologiska barnen. *“Mm, jag brukar såhär ta det som det kommer och sen så, om det blir bra så blir det bra. Om det blir dåligt så står man antagligen ut med det eller så pratar man väl...men jag vet ju att mamma vill att de ska bo här och om jag inte vill det då vill ju hon försöka få mig så att jag tycker samma som hon...ja det känns lite såhär hjärnmanipulering.”*

Flera respondenter beskriver att de upplevt tillfälliga bekymmer som gått över och att situationen lugnat ner sig efter till exempel bråk mellan dem och de placerade barnen. Ingen av respondenterna säger att de någon gång pratat med familjehemshandledaren om de haft bekymmer med de placerade barnen. Flera säger att mycket väl skulle kunna göra det om det känns riktigt allvarligt. En av de intervjuade säger *“...jag har kanske tänkt någon gång om jag blivit riktigt arg och upprörd och att jag tyckt att det blivit för jobbigt att det är för mycket bråk... tänkt att jag ska höra av mig till någon och säga att liksom, nej nu vill inte jag ha henne eller honom här eller så men det har inte blivit av”*. Hen uppger vidare att det har varit i situationer när det varit mycket bråk som sedan gått över. Då har hen pratat med mamma och pappa istället.

När vi frågade om barnen kunde tänka sig att prata med handledaren om deras upplevelser av relationen med föräldrarna eller föräldrarnas tillgänglighet svarade samtliga att de inte gjort det någonsin.

De svarade att de heller inte haft behov av det. *“Nej, aldrig. Har inte gjort det en enda gång... för det har funkat väldigt bra. Hittills i alla fall. Jag har inte haft nånting att säga.”*

8.3 Kamratrelationer, skolgång samt fritidsaktiviteter

Vi frågade de biologiska barnen om deras sociala liv avseende kamratrelationer, skolgång och fritidsaktiviteter. Frågorna riktar in sig på hur relationen ser ut till kamrater, hur deras skolgång och eventuellt hjälpbehov med skolarbetet ser ut samt om de kan utöva fritidsaktiviteter i den omfattning som de önskar.

De biologiska barnen uppger alla att deras relation till kamrater är oförändrad sedan de blev familjehem och att många av kamratrelationerna har pågått sedan småbarnsåren. Flera av dem säger att de inte har så många kompisar. En av de intervjuade uppger att hen söker sig mer sällan till kamrater sedan de blev familjehem. ”...alltså förut så ringde jag ju till kompisar oftare för att jag inte hade nåt att göra, nu när jag har saker att göra med dem så är jag hellre med dem än att ringa till kompisar.” Hen berättar också att eftersom hen alltid kan vara med de barnen som är placerade hos dem så väljer hen många gånger att vara det istället för med kompisar. Hen tror att hen hade varit mer med kompisar om de inte varit familjehem.

En intervjuad beskriver relationen till kompisarna som att hen har behövt förklara att de är familjehem och det har varit lättare då kompisarnas familj också är familjehem. De kompisarna förstår bättre. “...om man har en person som bor hos en som e ganska svår och så är det ju bra att kunna prata med andra som kanske har det likadant...skulle jag prata med nån vän som jag kanske inte känner så bra så då tror jag att det e skillnad på att prata med den personen och prata med hon som också har, e familjehem och så. För den som inte har kanske inte riktigt förstår hur det kan vara.”

Samtliga av de intervjuade svarade att de inte behöver så mycket hjälp av sina föräldrar med skolarbetet utan klarar sig oftast själva och att det inte har förändrats för att de blivit familjehem. De säger att de är självgående och ansvarstagande gällande skolan. “Jag har ju klarat mig mycket själv och kanske inte frågat så mycket om hjälp.” Flera av de intervjuade säger att de placerade måste också få hjälp med skolan. Att de ofta behöver mer hjälp än vad de själva behöver. Respondenterna vet inte om de har bitt om mer eller mindre hjälp från sina föräldrar sedan familjen blev familjehem. Om de någon gång skulle ha behov av hjälp med skolarbetet från föräldrarna är det bara att fråga säger de. “Alltså jag frågar dem om de kan hjälpa mig om jag behöver...annars så sköter jag det ganska mycket själv. Men alltså de hjälper ju mig om jag behöver hjälp.” I en av de intervjuades familjer beskriver hen att föräldrarna och även barnen i familjen ser skolan som viktig och det har påverkat synen på skolan för den placerade.

De intervjuade upplever sig inte ha fått göra avkall på fritidsaktiviteter men några av dem resonerar som så att om man bor så att skjuts ständigt krävs kan följden bli att man får stå

tillbaka med någon aktivitet. “...blir det fler personer i familjen så måste man ju ha tid att kanske skjutsa och hämta alla och så.” En av respondenterna som har ridning som aktivitet säger att sedan de blev familjehem har de skaffat egen häst att ha på gården. En annan berättar att hen har fritidsaktiviteter flera dagar per vecka.

9. Analys

Under analysdelen kommer vi att analysera vårt resultat och koppla det till de teorier vi valt samt tidigare forskning. Analysavsnittet kommer att vara uppdelat i underrubriker utifrån de tre olika teman vi valt genom hela arbetet, delaktighet, tillgång till föräldrar och familjehemshandledare samt kamratrelationer, skolgång och fritidsaktiviteter.

9.1 Delaktighet

Utifrån delaktighetsfrågan inför att bli familjehem tyder våra resultat på att de biologiska barnen inte är med i inledningsfasen av processen. Föräldrarna är initiativtagare och har informerat barnen om sina tankar att bli familjehem. Barnen ger ändå uttryck för att vara nöjda med att föräldrarna bestämmer och sedan informerar dem om att de ska bli familjehem. Det verkar som att barnen litar på att den information föräldrarna ger räcker för dem. Precis som Höjer (2006) fann i sin studie kan vi här avläsa att de biologiska barnen förstår att föräldrarna har en vilja att bli familjehem och de vill inte gå emot ett sådant beslut, kanske av hänsyn till föräldrarnas önskan eller för att de inte vill bli för involverade. Man kan också förstå detta genom att, precis som Nordenfors (2006) också beskrivit i sin studie, föräldrarna värnar om de biologiska barnen och vill därmed inte ge dem för mycket ansvar. Utifrån den hypotesen tänker vi att de möjligtvis väljer att inte göra barnen delaktiga i högre utsträckning än att de blir informerade om beslutet. Vi tolkar också svaren vi fått från de biologiska barnen som att de heller inte vill bli för involverade och ta ett för stort ansvar i familjehemsvården.

I Höjer och Nordenfors (2006) där de frågat de biologiska barnen framkommer det att 10 % av de biologiska barnen vill ha mer information utifrån både inför beslutet att bli familjehem samt att de vill veta mer om barnens bakgrund. Vi har inte funnit att barnen uppgett att de

velat ha mer information innan beslutet att bli familjehem men några av de som vi intervjuat säger att de velat ha mer information om de barn som ska placeras i familjen. Utifrån mentaliseringsteorin tänker vi att det kan vara ett uttryck för att det biologiska barnet vill kunna och har en förmåga att sätta sig in i det placerade barnets situation. Om de får mer information kan de antas bättre kunna förbereda sig själva för eventuella svårigheter som kan uppstå.

Antonovsky (2005) beskriver att föräldrar med hög KASAM sannolikt formar sina barns tillvaro på ett sätt som leder till att även barnen förvärvar en hög KASAM. Vi tänker att familjehemsföräldrar ofta besitter goda föräldraegenskaper. För att bli godkända som familjehem har de visat i samtal och utredningar att de har en god reflektionsförmåga, mentaliseringsförmåga samt har en hög känslomässig tillgänglighet. Det kan förklara att de biologiska barnen vi har intervjuat säger att de är nöjda med att föräldrarna beslutat att familjen ska bli familjehem utan att involvera barnen. De biologiska barnen verkar kunna, vid påfrestningar som det kan vara att leva med fostersyskon, ändå förstå och hantera situationen och se det som meningsfullt och utmanande. De ser sig inte som offer för omständigheterna och har tillit till att deras föräldrar kan hantera situationen och att det finns resurser som gör att de inte utsätts för påfrestningar som de inte klarar av. Detta kan även hänföras till systemteorin (Lundsby 2007) som skriver att när en familj ställs inför nya omständigheter, exempelvis att bli familjehem, krävs det att systemet behöver ställa om sig. Ett funktionellt system som ställs inför nya erfarenheter eller situationer har en högre grad av förmåga att ställa om sig på grund av att det redan råder en öppenhet och gemenskap i systemet. Vi antar att de barn som vi intervjuat ingår i familjesystem som är funktionella.

Vad det gäller handledarens roll kontra de biologiska barnen har det framkommit i våra svar att flera av de biologiska barnen hade velat ha mer information av oss som handledare, framförallt inför en placering. Främst efterfrågar de mer information om barnen som ska placeras i familjen, de vill veta lite mer om deras eventuella beteenden och därmed kunna lättare förstå hur de ska bemöta dem. Höjer & Nordenfors (2006) redovisar även i sina resultat att de barn som deltog i deras studie efterfrågade mer information, både från föräldrar och socialtjänsten om de barn som skulle placeras.

9.2 Tillgång till föräldrar och familjehemshandledare

Genomgående svarar våra respondenter att de har en bra relation med sina föräldrar och får egentid om de behöver samtidigt som de alla ger en samstämmig bild av att de uppmärksammat att föräldrarna generellt har mindre tid. De uttrycker inte att det skulle vara något negativt och på något sätt försämra deras situation utan bara att det är en naturlig följd av att de placerade barnen har stort behov av tid och hjälp. Enligt mentaliseringsteorin (www.mentalisering.se) kan man förstå det som att de biologiska barnen har en förmåga att förstå det och sätta sig in i den andre, det vill säga det placerade barnet i det här fallet. Inom systemteorin (Lundsby, 2007) ses familjen som en självreglerande mekanism. Utifrån den förklaringsmodellen kan man förstå det respondenterna berättat som de biologiska barnen reglerar systemet genom att ta ett steg tillbaka för att ge utrymme för den nya familjemedlemmen.

De biologiska barnen har svarat att de inte pratat ensamma med familjehemshandledaren. De uppger att de har haft samtal ibland tillsammans med förälder och familjehemshandledare. Samtliga säger sig känna familjehemshandledaren väl och känner sig trygga med dem. En tolkning av detta som vi gör är att barnen känner sig trygga med att föräldrarna hanterar situationen och försöker lösa eventuella svårigheter tillsammans med familjehemshandledaren. Vi tänker att barnen i sina svar ger uttryck för hög känsla av sammanhang (Antonovsky, 2005).

Respondenterna beskriver flera situationer där det varit så stora konflikter och bråk att de till och med önskat att de placerade barnen ska flytta. Trots det verkar det som att familjehemshandledarens roll gällande sådana bekymmer är obefintlig. Istället för att prata med familjehemshandledaren har de vänt sig till sina föräldrar eller vänner. De uttrycker också att situationerna har stabiliserats och att bråken och konflikterna har gått över. Vår analys av det är att de biologiska barnen verkar ha förmåga att härbärgera sina känslotillstånd (www.mentalisering.se) samt även att de har en hög förmåga av hanterbarhet (Antonovsky 2005).

9.3 Kamratrelationer, skolgång samt fritidsaktiviteter

Överlag upplever de biologiska barnen att deras relationer till kamrater är oförändrade och flera av de tillfrågade har långvariga kamratrelationer. Vi tänker att det talar för att de har en förmåga att kunna bibehålla relationer vilket torde vara en bra egenskap när man lever i

familjehem där många relationer avbryts och byts ut. De biologiska barnen verkar ha förvärvat en uthållighet och stabilitet.

I Nordenfors (2006) forskning fann hon att de biologiska barnen ofta får ta ett ansvar, både för sitt eget och de placerade barnens välbefinnande i alla sociala sammanhang. En av våra respondenter beskriver att hen väljer bort kamrater till förmån för de placerade barnen. Vi gör en koppling till det Nordenfors beskrivit ovan, att de biologiska barnen ofta tar ett ansvar oavsett om det är uttalat eller ej från föräldrarnas ansvar.

Angående skolgången och eventuellt behov av stöd från föräldrarna så beskriver samtliga respondenter att de är, och har varit även innan de blev familjehem, ganska självgående. De säger att de förstår att föräldrarna behöver hjälpa de placerade barnen mer med deras skolarbete. Vår analys av det är att de har ett gott självförtroende och tror på sin egen kapacitet. Det kan också tyda på att de gör avkall på eller förminskar sina egna behov av hänsyn till de placerade barnen och även föräldrarna. Utifrån ett systemteoretiskt perspektiv (Lundsby 2007) skulle man kunna tänka att familjen består av flera subsystem där familjen är det övergripande systemet. Med hänsyn till det övergripande systemet, dvs familjen, kan man anta att det biologiska barnet prioriterar relationerna i systemet istället för sina enskilda behov.

När de intervjuade pratar om fritidsaktiviteter så säger de att de skulle kunna tänka sig att man som biologiskt barn i familjehem behöver stå tillbaka på grund av att föräldrarna ska ha tid för att skjutsa flera familjemedlemmar till och från aktiviteterna. Utifrån tidigare forskning (Höjer 2006) är den största förändringen för en familj när de blir familjehem att föräldrarnas tid för sina egna barn minskar. Vår tolkning är att det såklart blir mindre tid för föräldrarna om fler utövar fritidsaktiviteter där det krävs en vuxens närvaro och assistans. De fyra barnen som vi intervjuat har inte uppgivit att de behövt göra avkall på sina fritidsaktiviteter och det tror vi kan hänföras till att de är äldre och kan därmed ta sig till aktiviteter på egen hand.

10. Diskussion

Det här arbetet har varit både roligt, utmanande, svårt och tidskrävande. Att vi valde att vara två har varit försvårande på grund av logistiken men också positivt utifrån att vi kunnat

diskutera och reflektera tillsammans runt materialet och även skrivandet. Ämnet valdes utifrån en förhoppning om ny kunskap om de biologiska barnen som skulle kunna komma till gagn i vårt arbete som familjehemshandledare. Vi tänkte också att vi skulle kunna bidra till ökad kunskap och bättre rutiner inom det företag vi arbetar.

Vår förförståelse inför arbetet var att de biologiska barnens situation inte synliggörs. Familjehemshandledarens roll är att stötta familjehemmet i de svårigheter som kan uppstå och de biologiska barnen är en viktig part i sammanhanget. Det som framkommer i vårt resultat är att vi skulle kunna hjälpa de biologiska barnen att bli mer delaktiga i familjehemsvården och handledningen. Det kan finnas olika sätt att inkludera dem mer. Ett exempel som vi ser som en framtida förbättring är att vi skulle kunna med mer regelbundenhet träffa de biologiska barnen själva. Dock behöver fundera kring både hur och i vilket syfte vi ska träffas för att undvika att lägga på de biologiska barnen ett större ansvar än de både vill och klarar att bära.

Vi tänker också att handledningssamtalen med familjehemsföräldrarna emellanåt ska ha en inriktning på de biologiska barnens situation. Vi behöver hjälpa familjehemsföräldrarna att reflektera över sina egna barn och deras behov. Vi tror, precis som Höjer Nordenfors (2006) att det finns en risk att familjehemsföräldrarna bagatelliserar, förminskar svårigheter eller har en övertro gällande sina egna barn.

Vi kan se att trots den viktiga och stora betydelse de biologiska barnens roll har för familjehemsvården hamnar dessa barn allt som oftast i skymundan. Det som framkommer i Höjer, Nordenfors rapport (2006) väcker en del frågor hos oss, såsom funderingar kring vad vi sätter igång för processer i familjer genom att placera barn där. Bidrar det till att de biologiska barnen i de familjerna får en försämrad situation och inte blir hörda i det?

Vi skulle gärna se att framtida forskning inom familjehemsvården fokuserar i högre utsträckning på de biologiska barnens situation. Ytterligare ett utvecklingsområde som är relevant för framtiden är att familjehemshandledningen behöver inkludera de biologiska barnen och deras situation mer än vad vi tror att man generellt gör. Kan det möjligtvis finnas behov av grupphandledning med familjehems biologiska barn?

11. Litteraturförteckning

Antonovsky, A. (2005) *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och kultur.

Egeland, Thor Aage, Schödt, Borrik (2007) *Från systemteori till familjeterapi*. Lund: Studentlitteratur.

Holme, Idar, Magne & Solvang, Bernt, Krohn (1997) *Forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Höjer, Nordenfors (2006) *Att leva med fostersyskon*. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Kvale, Steinar. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, Lilja, Mannheimer (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.

Lundsbye, Maths, Sandell, Göran (2007) *Familjeterapins grunder*. Natur och Kultur: Allmänlitteratur.

Marlow, Christine. (2001) *Research methods for Generalist Social Work*. Belmont. USA: Wadsworth/Thomson Learning.

Nordenfors, Monica (2006) *Ett reflexivt syskonskap*. Göteborg: Göteborgs universitet

Patel, Runa & Davidson, Bo. (2003) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet, 2002

Wallroth, Per. (2010) *Mentaliseringsboken*. Stockholm: Karneval förlag.

Wennerberg, Tor. (2010) *Vi är våra relationer*. Stockholm: Natur och Kultur Akademisk.

Wennström, Monica. (2007) *Vad är mentalisering- en studie av Fonagy och medarbetares mentaliseringsteori*. Umeå: Umeå universitet.

www.mentalisering.se

www.mbtsverige.se (DN den 17 juli 2008)

Hej

Vi heter Maria Dahlbeck och Tina Surminen och arbetar som familjehemshandledare på Aleris Nåjden. Vi går en utbildning i Göteborg med inriktning ”Handledning av familjehem”.

I utbildningen ingår att skriva en uppsats. Ämnet vi skriver om är hur det är att vara biologiskt barn till familjehemsföräldrar. Vi har valt att intervjua barn och ungdomar i åldern 10 till 20 år.

Intervjutillfället bokar vi in i samråd med barn/ungdomar, föräldrar och familjehemshandlare. Intervjuerna kommer att ta cirka två timmar och spelas in på band för att sedan skrivas ned. Det inspelade materialet kommer därefter att förstöras. Intervjuerna kommer att ske i lämplig lokal utanför hemmet. De intervjuade kommer att vara anonyma i uppsatsen, endast kön och ålder kommer att redovisas.

Har ni ytterligare frågor så är ni välkomna att ringa till oss.

Tack för er medverkan.

Med vänliga hälsningar

Maria Dahlbeck, 0703333551 och Tina Surminen, 0707800230

Frågeguide

1. Hur upplever de biologiska barnen sin delaktighet i familjemsvården/handledningen?

- Var det någon som pratade med dig innan ni blev familjehem? På vilket sätt
- Fick du vara delaktig i utredningen när det blev klart att ni skulle bli familjehem?
- Fick du någon information om barnet som skulle flytta till er?
- hur skulle du vilja att handledaren involverar dig?

2. Hur upplever de biologiska barnen tillgången till sina föräldrar samt familjehemshandledaren?

- Beskriv din relation till dina föräldrar idag när ni är familjehem?
- Har du egen tid med dina föräldrar?
- Brukar handledaren träffa dig och prata om relationen till dina föräldrar?
- När du har bekymmer, vem vänder du dig till?
- Har du någon vänt dig till handledaren med dina bekymmer?

3. Hur beskriver de biologiska barnen sin situation avseende kamratrelationer, skolgång och fritidsaktiviteter?

- Hur ser din relation till kompisar ut?
- Såg det annorlunda ut innan ni blev familjehem?
- Stöttar dina föräldrar dig i din skolgång?
- Kan du utöva olika aktiviteter i den omfattning som du vill?